

Αριστοτέλης, Πολιτικά, ενότητα 16^η (Α 1. 1-8,1252a1-7.b27-32)

1^η παράγραφος

Κύρια σημεία

1. Κάθε πόλις είναι ένα είδος κοινωνικής συμβίωσης
2. Όλες οι κοινότητες αποβλέπουν σε κάποιο αγαθό
3. Η πόλις είναι η υπέρτατη μορφή κοινωνικής συμβίωσης και αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά, στην *ευδαιμονίαν* (Φιλοσοφικός Λόγος, σ.138, 139, 164).

Ορισμός πόλεως

1. *κοινωνίαν* τινά: μορφή κοινωνικής συνύπαρξης
2. *η πασών κυριωτάτη*: ποιοτική υπεροχή
3. *περιέχουσα πάσας τάς άλλας*: ποσοτική υπεροχή
4. *στοχάζεται του κυριωτάτου πάντων*: αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά, την ευδαιμονία. Αν ο υπέρτατος στόχος και το υπέρτατο τέλος της πόλεως είναι, κατά τον Αριστοτέλη, η ευδαιμονία, είναι φανερό ότι ο φιλόσοφος δέχεται την απόλυτη σύμπτωση του υπέρτατου για το άτομο αγαθού με το υπέρτατο για την πόλη αγαθό. Με το νόημα αυτό η γενική συμπεριφορά του ατόμου έχει αποκλειστικά *πολιτικό* περιεχόμενο, οι πράξεις των ατόμων έχουν αποκλειστικά *πολιτικές* συνέπειες, συνεπάγονται, δηλαδή, την ευδαιμονία.
5. *η κοινωνία η πολιτική*: πολιτειακά οργανωμένη κοινότητα, η οποία έχει αυτάρκεια, ελευθερία, θεσμούς, πολίτευμα.

Σχέση κοινωνίας και πόλεως

Ο όρος κοινωνία αποτελεί το προσεχές γένος της έννοιας πόλις και η ειδοποιός διαφορά είναι το αγαθό στο οποίο αποβλέπει, το ανώτερο όλων, δηλαδή, η ευδαιμονία. Αντίθετα, οι άλλες μορφές κοινωνίας επιδιώκουν ένα επιμέρους αγαθό για το συμφέρον των μελών τους (Φιλοσοφικός Λόγος, σ.167-168).

ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ

1^{ος} συλλογισμός

1^η προκείμενη: κάθε πόλη είναι ένα είδος κοινότητας

2^η προκείμενη: κάθε μορφή κοινότητας, συνύπαρξης έχει συσταθεί για την επίτευξη κάποιου αγαθού

Συμπέρασμα: όλες οι κοινότητες και η πόλη αποβλέπουν σε κάποιο αγαθό.

2^{ος} συλλογισμός

1^η προκείμενη: κάθε κοινωνία αποβλέπει σε ένα αγαθό

2^η προκείμενη: Η πόλη αποτελεί την ανώτερη μορφή πολιτειακής οργάνωσης που εμπεριέχει όλες τις άλλες

Συμπέρασμα: Η πόλη αποβλέπει στο υπέρτατο αγαθό (=ευδαιμονία)

Τελεολογική αντιμετώπιση

Ο Αριστοτέλης εντάσσει την επιχειρηματολογία του στο πλαίσιο του σκοπού προς τον οποίο όλοι αποβλέπουν.

- Αγαθού τινός ένεκεν
- Αγαθού χάριν
- Αγαθού τινος στοχάζονται
- Στοχάζεται του κυριωτάτου πάντων (των αγαθών)

Μέθοδος

Παραγωγική συλλογιστική μέθοδος (Φιλοσοφικός Λόγος, σ.167, 1^ο σχόλιο). Χρήση της μεθόδου για τη μελέτη και των φυσικών και των πολιτικών φαινομένων.

Ορώμεν: Χρησιμοποιεί την παρατήρηση και τις αισθήσεις ως οδηγό για τη διατύπωση φιλοσοφικών αρχών. Ο Αριστοτέλης εδώ αποδεικνύεται εμπειρικός φιλόσοφος, συνδύαζε στη ψυχή του τα χαρακτηριστικά του εμπειρικού, δηλαδή, του θετικού επιστήμονα με τη θεωρητική φιλοσοφική σκέψη. (Φιλοσοφικός Λόγος, σ.132).

Αντικειμενικότητα

1. Χρήση επιθέτου *πας*.
2. Χρήση του ρήματος *ορώμεν* για να στηρίξει την επιχειρηματολογία του σε στοιχεία αντιληπτά και αποδεκτά από όλους.
3. *δήλον (εστί)*: για να δηλώσει το προφανές του επιχειρήματος.
4. Η χρήση της οριστικής έγκλισης ενισχύει την αντικειμενική αποδοχή των απόψεων που εκφράζει.

Υποκειμενικότητα

Μετριάζει τον αντικειμενικό χαρακτήρα της επιχειρηματολογίας του με

1. τη χρήση της αόριστης αντωνυμίας *τις*, με την οποία σχετικοποιεί την έννοια του αγαθού.
2. με τη χρήση της μετοχής *δοκούντος*, με την οποία προσδίδει, επίσης, υποκειμενικότητα στην έννοια του αγαθού.

ΠΟΛΙΣ

Πρωταγόρας	Πλάτωνας	Αριστοτέλης
(Ενότητα 6) Οι πόλεις δημιουργήθηκαν <i>νόμω</i>		<i>φύσει</i>
Αποσόβηση φυσικού κινδύνου	Έλλειψη αυτάρκειας, ανάγκη για αλληλεγγύη και καταμερισμό εργασίας (Πολιτεία, ενότητα 10 ^η)	Έμφυτη τάση ανθρώπων για συνύπαρξη
Ανάγκη <i>αιδούς</i> και <i>δικαιοσύνης</i>		

2^η παράγραφος

A.

Η πόλις υπάρχει φύσει

- Προέλευση: κώμη
- Σκοπός
- Γνωρίσματα
- Επιχειρήματα για φυσική προέλευση πόλεως

Αυτάρκεια (Φιλοσοφικός Λόγος, σ.170, σ.113-4)

Η λέξη παράγεται από το επίθετο *αυτάρκης* και αυτό από το θέμα της αντωνυμίας *αυτός* και του ρήματος *αρκέω* –ώ και δήλωνε αυτόν που ζει άνετα από τη δική του μόνο περιουσία, επομένως αυτόν που έχει οικονομική ανεξαρτησία, παράλληλα όμως, στον Αριστοτέλη, και αυτόν που διαθέτει και ένα υπόβαθρό, ένα απόθεμα πνευματικού και ηθικού έρματος.

Ηθικά Νικομάχεια (1097b 14), «το δ' αὐταρκες τίθεμεν ὁ μονούμενον αἰρετόν ποιεί τον βίον και μηδενός ενδεά' τοιούτον δε ευδαιμονίαν οϊόμεθα εἶναι».

Η πόλις είναι η ολοκλήρωση του εξελικτικού κύκλου, επειδή πέτυχε την ύψιστη αυτάρκεια, είτε σε σχέση με τα πιο αναγκαία (*Πολιτικά* 1326 b4: *αυτάρκης εν τοις αναγκαίοις*), είτε σε σχέση με την *ευδαίμονα ζωήν* (*Πολιτικά* 1280 b33: *η του ευ ζήν κοινωνία ζωής τελείας χάριν και αυτάρκους*). Η αυτάρκεια της πόλεως και η *ευδαιμονία* της είναι δύο έννοιες απόλυτα ταυτόσημες. Στην αυτάρκεια εντοπίζεται και η αξιολογική, ποιοτική υπεροχή της πόλης έναντι των άλλων κοινωνιών. Ενώ ο Πλάτων αναφέρεται, χωρίς ποτέ να το προσδιορίζει επακριβώς, σε ένα Αγαθό σχεδόν υπερκόσμιο και υπερβατικό, η αριστοτελική θεώρηση του *αγαθού*, παραμένοντας τελεολογική, είναι απολύτως ρεαλιστική. Για τον Αριστοτέλη το αγαθό είναι ενθάδε και όχι επέκεινα: είναι ο πολιτικός στόχος της αυτάρκειας και της συλλογικής ευτυχίας.

Συμπλήρωση ορισμού πόλεως

6. κοινωνική οντότητα τέλεια
7. πέτυχε την ύψιστη αυτάρκεια στην ανθρωπίνως δυνατή πληρότητά της
8. συγκροτήθηκε για να διασφαλίζει τη ζωή και την επιβίωση των μελών της, υπάρχει για να εξασφαλίζει την καλή ζωή, απώτερη στόχευσή της, ουσία και τέλος της ύπαρξής της, είναι η ευδαιμονία τους
9. υπάρχει εκ φύσεως

ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ (η πόλη υπάρχει εκ φύσεως)

1^{ος} συλλογισμός

1^η προκείμενη: Οι πρώτες κοινωνικές οντότητες (οικογένεια, χωριό) ήρθαν στην ύπαρξη εκ φύσεως.

2^η προκείμενη: Η πόλη είναι το τέλος, η τελείωση και η ολοκλήρωση των πρώτων κοινωνικών οντοτήτων.

Συμπέρασμα: Η πόλη υπάρχει εκ φύσεως.

2^{ος} συλλογισμός

1^η προκείμενη: Η φύση ενός πράγματος είναι η ολοκλήρωσή του.

2^η προκείμενη: Η πόλη είναι η ολοκλήρωση των πρώτων κοινωνικών οντοτήτων.

Συμπέρασμα: Η πόλη υπάρχει εκ φύσεως, είναι φυσική ύπαρξη.

Τελεολογική αντίληψη

Όροι που σχετίζονται με την τελεολογική αντίληψη:

- φύσις
- τέλειος
- αυτάρκεια

ΠΟΛΙΣ

<i>Πρωταγόρας</i>	<i>Ρουσσώ</i>	<i>Αριστοτέλης</i>
(Ενότητα 6) Οι πόλεις δημιουργήθηκαν νόμω	νόμω: Κοινωνικό συμβόλαιο	φύσει : Έμφυτη τάση ανθρώπων για συνύπαρξη
Αποσόβηση φυσικού κινδύνου	Ισότητα, ελευθερία. Η γενική βούληση υπερβαίνει τη θέληση κάθε πολίτη χωριστά	Εύ ζήν, ηθική τελείωση, ευδαιμονία, που επιτυγχάνεται με την αυτάρκεια
Ανάγκη αιδούς και δικαιοσύνης		